

MAQUINES D'AFEITAR

ECONOMIA DE TEMPS I DINERS

Cap excursionista
deu anar sense una
màquina d'afeitar.

III

DAQUERIA

TOLL

III

III
TELÈFON 3.536
III

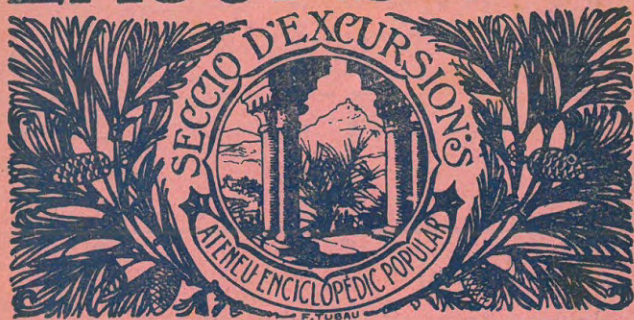
Carrer de Ferràn, 31, i Jaume 1er, 17

III

Màquines de tots els preus i qualitats
Fulles de totes les marques
Assortit complet en tots els articles d'aquest ram
Ganivets per a camp, viatge i defensa
Estoigs de ferramentes per a motocicletes
i automòbils
Coberts per a camp, gots per a viatge, etc., etc.
Casa la més antiga i important de Barcelona.
FABRICACIÓ I REPARACIÓ

Imp. Miró, S. en C., Ronda de Sant Pau, 10. — Barcelona

EXCURSIONS

NOTICIARI MENSUAL DE LA SECCIO
ATENEU ENCICLOPÈDIC POPULAR
BARCELONA

C.D.H.S. - A.E.P.
Barcelona

ANY IV : ÈPOCA 2.ª : NÚM. 42

1.er OCTUBRE DE 1918 ::

EL PROTECTOR CENTRO DE DEFENSA DE ASEGURADOS Y GESTOR DE ASUNTOS ADMINISTRATIVOS
Intervención en la contratación de seguros en general y en los expedientes de siniestros.

Patentes de invención e introducción
Registro de Marcas
Nombres comerciales
Dibujos - Modelos

COBRO DE CRÉDITOS = CONTRIBUCIONES E IMPUESTOS

JUNTA VIGILANTE
SINCE 1890
Pàgina 34 - Telèfon 3172
BARCELONA

TIRANTE BENEFACTOR (Patentado)
Para el desarrollo del pecho de las señoras, caballeros y niños
Indispensable a toda persona que aprecie y practique la higiene en el vestir

Con el uso del **Tirante-Benefactor** las señoras conseguirán el desarrollo de sus senos, pudiendo prescindir así de medicinas y ungüentos perjudiciales muchas veces a la salud. Se vende en casa de los **rs. Fr. Cuartero Chiling, S. en C.** (Barcelona-Madrid-Valencia) y del fabricante de ligas y tirantes **Smart**.

AMADOR ALSINA
Riera San Juan, 8-Barcelona
que mandará folleto gratis a quien lo pida

Con Benefactor

SECCIÓ ATLÈTICA
DE L'ATENEU

GIMNÀS I DUTXES
Clases de gimnàsia sueca, lluites greco-romana i boxa
Quota mensual: 1'50 ptes. - Obert de 7 a 12 de la nit.

606 **A L'ALCANÇ DE TOTES LES FORTUNES**
MALALTIES DE LA PELL SÍFILIS : BLENORRAGIA VENERI
: : MALALTIES ESPECIALS DE LES SENYORES : :
Rambla del Centre, 7, pral.
(DE 6 A 8)
RAIGS X : ELECTRICITAT : FOTOTERÀPIA, ETC.

F. BERTRAND, S. A.

Avinyó, 25, i Comessa de Sobradíel, 1-Telèfon A 3230 BARCELONA

EINES DE PRECISIÓ, RELLOTGERIA, ÚTILS I FORNITURES PER A JOIERIA, PLATERIA, RELLOTGERIA I ARTS ANEXES

C.D.H.S. - A.E.P.
Barcelona

Llimes angleses i suïsses :: Fileres d'estirar fil i roscar :: Burils de totes formes :: Grates i raspalls plans i circulars de pèl, acer i cristall :: Paper esmeril :: Torns i transmissions :: Serres :: Gresols i cubetes qualitat extra per a fondre en plombagina i terra refractària Pedrés i moles amb engranatge per a esmolar, en gran varietat: en arenisca, esmeril, Naxos, Carborite, Carborundum i Arkansas :: Alicates i pinces en gran varietat de models, etc., etc. :: :: :: ::

Dipòsit de soldadura, acreditada i pràctica, TINOL
RELOIGES DE BUTXACA, PULSERA, PARET I DESPERTADORS :: ESTOIGS, CRISTALLS, OLIS FINS

EINES NORD-AMERICANES

Peces recanvi de rellotges corrents i principals marques

Concessió exclusiva per a la venda de fornitures per al rellotge d'alta precisió JUVENIA

Unic dipòsit de les molles reals STHAL de tremp regulat i resultat garantit per a Ancora cilíndric i Roskoph

Tarifa de preus s'enviarà a qui ho demani

Secció d'Excursions de l' A. E. P.

Tots els socis de l'ATENEU que desitgin formar part d'aquesta secció han d'abonar únicament la quota especial d'una pesseta cada quatre mesos.

Adscrivint-s'hi, es rep tot lo que ella edita, es té lliure l'inscripció per a concórrer a molts actes i s'ajuda a fer més intensa l'acció que ve desenrotllant dintre la entitat.

Fàbregas i Recasens

BANQUERS

Rambla dels Estudis, 4-BARCELONA-Telèfon A 2248

Telèfon per a conferències: A 3453

Direcció telegràfica i telefònica: FABRECA

Apartat de Correus: 568

Compra i venda, al comptat i a plasso, de valors de cotització corrent, nacionals i estrangers.—Descompte, i negociació de cupons i títols amortitzats.—Comptes de valors.—Custòdia de valors.—Compra i venda, al comptat i a plassos, de paper sobre l'estranger.—Giros.—Canvi d'or i bitllets estrangers.

Comptes corrents a disposar a la vista amb abonament dels següents interessos:

- En Pessetes, dos per cent anual.
- En Lliures, tres i mig per cent.
- En Francs, tres per cent.
- En Francs suïssos, i i mig per cent.
- En Dòlars, dos i mig per cent.
- En Lires, dos per cent.

NOTICIARI MENSUAL DE LA SECCIÓ D'EXCURSIONS

ATENEU ENCICLOPÈDIC POPULAR

CARME, 30 i 32, PRAL. i 1.^{or}-BARCELONA

SE REPARTEIX GRATUITAMENT ALS SOCIS DE LA SECCIÓ I A MOLTES ENTITATS

BEGUES

C.D.F.S.-A.E.P.

BEGUES és un poble que té un sens fi d'atractius per als excursionistes; impossible és que tot aimant de la Natura que visiti Begues no's trobi corprès per la bella visió del poble, envoltat de muntanyes que li donen un aspecte fantàstic, sobretot quan a posta de sol prenen aquell color plomís que predisposa al repòs i a la reflexió.

Es poble poc conegut, car els mitjans de comunicació són pocs i l'excursionista ha de fer tres hores de camí en tartana,—tres hores que'l deixen cruixit i sense ganes de moure's,—per anar-hi des de Gavà.

Pot també anar-s'hi a peu, que indubtablement és lo més recomenable, ja que un s'hi cansa molt menys i es pot gaudir, a l'ensem, del bell paisatge que s'obria çà i enllà de la carretera.

El poble no's veu fins que no s'és a dins mateix, car les moltes curves que fa la carretera ho impedeixen. De Begues estant poden fer-se variades excursions, a qual més agradosa; n'hi ha moltes per escollir i verament no se sap per quina començar.

Anant per la carretera, i a mig camí del poble, hi ha el formós castell d'Aramprunyà, ja conegut de bon nombre d'excursionistes, per lo que sols diré que és un dels més bells paratges d'aquells encontorns. Pot anar-se també a la Font del Ferro i a la Font Bona, dos llocs que per sa abundosa vegetació devenen molt agradosos.

Després, al poble mateix, es pot anar al pou de les Agulles, pou que pren aquest nom d'uns monticles molt punxaguts que hi han a la vora d'ell; en aquest pou s'hi pot beure una aigua molt bona i gelada, com ho és tota la que hi ha a Begues.

D'altres pous ben importants i que els llocs on són conviden a passar-hi una bella estona, n'està ben proveït el poble; n'hi ha tants, que m'estaré d'anomenar-los.

Com a més important cal pujar a la Morella i la Montau, dues muntanyes plenes de majestuositat; tenen aproximadament uns 600 metres d'altura.

Anar a la Morella, per a un excursionista, és igual com gaudir una bella estona del més esplèndid panorama que's pugui imaginar; és sentir-se corprès davant de la grandiositat d'aquell lloc; i si s'ensopega (cosa que passa força sovint) amb que qualche pastor, peixent son ramat, per matar el temps faci sonar el clàssic flabiol d'ell mateix construït, aleshores, amb la solitud del lloc, el sonar d'aquell petit instrument inharmònic fa que un hom somni contes de fades que apareixen en visió al compàs de la flauta màgica, i el temps corre fugaçment en una placidesa inefable...

Tot això, acompanyat del bon caràcter i l'amabilitat extrema dels habitants de Begues, converteix aquell poble en un dels bells recons que té Catalunya, i després d'haver-lo visitat, fa que un hom en servi un grat record a la memòria i un agraïment al cor envers els seus veïns, que ajudent tant a fer més dolça l'estança al poble.

J. CASAS I LÓPEZ

Juliol de 1918.

Higiene i accidents en l'excursionisme

Extret de la Conferència donada per D. Baltasar Serradell, Doctor en Medicina i President de la Societat de Ciències Naturals de Barcelona, «Club Muntanyenc», el dia 6 de març, en el local de l'ATENIU, novena del nostre Cicle sobre excursionisme i coneixements afins.

PER A poder plenament fruit de les agradables emocions que per mitjà de l'excursionisme anem a cercar en la Naturalesa, és precis que el nostre cos reuneixi les condicions de resistència i de salut que calen per a fer una excursió; altrament, a més de constituir un destorb per als companys, causant-los un sens fi de molèsties, correm el perill d'agrarar

el nostre estat de salut i passar, a l'ensem, una diada desagradable, plena d'angúnies, allà on volíem trobar-hi un motiu de benestar i de sana distracció.

L'excursionisme es manifesta de molt variades formes, des de la sortida familiar per anar a brenar a la font veïna, a les més ardues excursions muntanyenques. Es natural, doncs, que les precaucions a prendre siguin diferents segons la importància de cada sortida; mes en tota excursió han d'observar-se certs preceptes higiènics per a assolir tota l'influència benefactora d'un dia viscat lluny de les nostres diàries ocupacions, i tot respirant les sanitoses flaires dels aires camperols i bosquetans.

De retorn d'una excursió hem de procurar conservar tot l'entusiasme que ens suggereix la sensació de llibertat evocada per la contemplació de la magnànima Naturalesa, la que enrobustint el nostre esperit ens dona noves forces per a l'ardua lluita que l'instint de vida ens imposa. No obtindríem això si mal preparats per a una sortida ens arriquéssim a ella, puig ens causaria un enuig i un aclaparament que s'ha de procurar no siguin mai les resultes d'una excursió.

Es necessari procurar-nos el repòs suficient abans d'empendre una marxa, a fi de poder realitzar tot l'esforç de què siguem capaços; s'ha d'evitar, doncs, el mal costum que tenen certs excursionistes de deixar d'anar al llit abans del dia d'excursió per no haver-se de llevar massa d'hora.

S'ha de tenir en compte que si bé al camp s'acostuma tenir més gana que d'ordinari, hem d'abstenir-nos d'ingerir els aliments amb excés, puig el menjar massa, que ja és dolent sempre, resulta molt pitjor quan tenim de caminar molt. Els efectes d'una indigestió són en aquests casos molt pesats i poden portar conseqüències lamentables que convé i és facil evitar.

Hem de fugir d'aquest excursionisme que podriem dir-ne *gastronòmic* que practiquen certes persones i el qual consisteix, únicament, en sortir de casa per a menjar i beure sense mesura; això ja sabem lo que porta: un penosíssim retorn cap a casa i un seguit de molèsties, sense cap profit, ni cap utilitat, ni cap alegria...

La llimpiesa corporal, necessària sempre per imposició de l'Higiene, és de tot punt indispensable en una excursió pel recíproc respecte que ha d'haver-hi entre companys. A més, per afavorir la transpiració cutànea, el rentar-se tot el cos és un medi tan senzill com eficaç per a desembarassar-se la pell de tota matèria estranya que obturi els porus agents, d'aquesta transpiració.

També s'ha de procurar que els vestits amb què efectuem les excursions siguin lo més lleugers possible i que deixin el cos en completa llibertat de moviments. Per a protegir-nos les cames, l'ús de les bandes és lo més indicat, ja que a l'ensem, aguantant els muscles, eviten la fadiga.

A l'efectuar excursions per llocs massa deshabitats és convenient en

extrem que siguin quan menys quatre companys els que la portin a terme per a poder-se auxiliar mútuament en cas d'accident. Es temerari no seguir aquesta indicació sempre que s'efectuen aquesta mena d'excursions, i més temerari encara anar un tot sol.

Són molt variats els accidents que en una excursió poden ocórrer; per això fóra convenient que en les entitats excursionistes s'hi donguessin breus curssets de pràctiques de cirurgia per persones competents. Així podria evitar-se el que quan esdevenen d'aquests accidents desgraciats no puguin prestar-se a la víctima els auxilis de primera intenció més indispensables.

No obstant que requereixen certa pràctica, creiem molt útil donar algunes indicacions per a socórrer els accidents més freqüents.

- 1. *Borratxera.*—Unes gotes d'amoníac amb aigua.
- 2. *Indigestions.*—Bicarbonat de sosa i, a ésser possible, un purgant.
- 3. *Cremadures.*—Compreses d'una solució d'àcid píric.
- 4. *Refredament pel gel.*—Mai res calent; de moment i abans que tot, bones fregues amb el mateix gel. Després embolicar els membres gelats amb cotó o trossos de llana.

5. *Insolacions.*—Descongestionar el cervell amb compreses d'aigua freda, alcohol, vinagre, etc.

6. *Ferides.*—Rentar-les amb aigua d'una font corrent o molt millor amb un desinfectant: alcohol, sublimat, aigua oxigenada, etc.

7. *Ferides amb hemorràgia.*—Cohibir la sang amb alcohol, i si l'hemorràgia és produïda per ferida d'una artèria, lligar ben fort per sobre la ferida, lo contrari de si és per ferida d'una vena, que té de lligar-se per sota la ferida. Aquestes lligadures haurien de fer-se amb un tros de tub de goma, però no tenint-lo a mà, també es poden fer amb corda, cordills o amb una banda ben caragolada. Si la ferida és d'artèria o de vena, és relativament fàcil de conèixer: la sang que surt d'una artèria és de color escarlata i la que surt d'una vena és moradenc.

8. *Dislocacions.*—Tornar l'os a son lloc.

9. *Fractures.*—Immobilitzar el membre fracturat per mitjà d'una embendadura feta com se pugui i amb lo més a propòsit de què's pugiti disposar. Aquí de l'enginy de l'excursionista: amb tronc d'un arbre, amb canyes, amb bastons i cordes, cordills, bandes, etc., i en cas necessari, esquinsant camises, calçotets, mocadors i tot quant se tingui a mà, tenint en compte que si la fractura és de cames s'ha de transportar el ferit a una casa, masia, poble, església, un lloc des d'on sigui possible enviar a buscar un metge, que en aquest cas serà indispensable.

Si les fractures van complicades amb ferides i hemorràgies, el reclamar els auxilis mèdics s'imposa.

El mal de muntanya en general es correteja sol.

Un botiquí, per reduït que sigui, ha de figurar sempre en l'equip de tot excursionista previsor, i ha d'estar proveït de medicaments compri-

mits per ocupar poc espai, com bicarbonat de sosa, sublimat corrosiu, permanganat de potassa, antipirina, sulfat de quinina, cafeïna, pepsi-na,...; aigua oxigenada, alcohol, amoníac, conyac, injectables d'urgència, amb la seva corresponent xeringa; un bisturi, pinces, estidores, agulles de cosir, cotó hidròfil, glasses, taletà,...

En excursions nombroses podria dur-se un botiquí més complet i portat en dues, tres o més caixes per a fer-lo més fàcilment transportable i que contingüés, a més de lo indicat en el botiquí individual: una bona Smack per a estroncar hemorràgies, fèrules, vaselina, pomada blanca, aigua i un major assortit d'instruments i àpòsits. Un metge pràctic en cirurgia deuria anar a totes les excursions perilloses i a les exploracions de grutes i avencs.

BALTASAR SERRADELL.

Les frases proverbials catalanes

XXIII

«On tens el nas, que tot són galtes?»

Es lo que sovint se senten dir les persones que estan excessivament grasses, aquelles que tenen les galtes de pa de ral. Perquè ¡vaja, no digueu! unes galtes massa plenes, com si fossin inflades, sembla que la carn tot ho inundi i que el nas quedi colgat. I si decàs la persona és xata, ¡tira peixet!.. que bé va aleshores poder-li preguntar què n'ha fet del nas...

Ara fixeu-vos com va començar-se a usar aquesta graciosa dita.

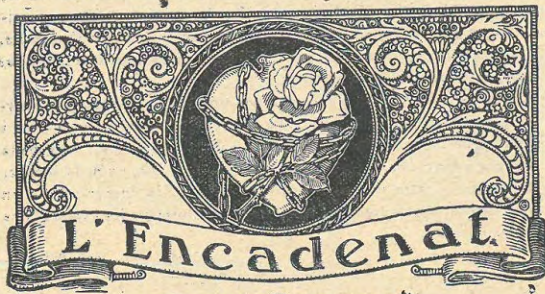
Dos promesos havien agafat per costum festejar cada vespre fins altra hora. Ella sortia a la finestra, que era baixa i donava al carrer, i ell s'hi enfilava una micota, i així vinga xerrotejar.

L'àvia de la noia no li agradava gens aquest sistema i una vegada se'n va pensar una de cresa per a xasquejar al promès. Una nit, nit fosca, sense lluna, va manar a la seva néta que's quedés dins i ella va tancar-se al quarto de la noia esperant que el xitxarel·lo comparagués. Quan s'enfilà paret amunt, agafant-se a la finestra, l'àvia s'alçà les faldilles i tregué el cul enfora. El minyó tot era parlar-li, mes no obtenia resposta; a l'últim va atrevir-se a allargar la mà i acariciar lo que ell creia ésser la cara de l'estimada, puig essent la nit tan fosca no veia res. El jove, tot estranyat, després de palpar i més palpar, tot era dir:

—Però, *zon tens el nas, que tot són galtes?*

AEP - CDHS
BARCELONA

CANÇÓ POPULAR.

Moderat

Mes d'a-bril i mes de maig re-ga-
 la-da Pri-ma-ve-ra tots els vergers flori-
 ran els cla-vells i les ro-se-tes els cla-
 vells i les ro-se-tes.

La cançó popular catalana

IV

L'ENCADENAT

Mes d'abril i mes de maig,
 regalada Primavera,
 tots els vergers floriran,
 els clavells i les rosetes,
 els clavells i les rosetes.

Floriran els ametllers,
 fan la flor blanca i vermella;
 en pondran els aucellets
 entre les fresques arbrades.

Jo me'n veig a la presó
 per l'amor d'una donzella,
 amb una cadena al coll,
 que a mi me'n dona gran pena.

La cadena de l'amor
 pesa més que la de ferro.
 Un dia l'encontro jo,
 venia de l'aigua fresca.

Jo n'hi dic: —Dolcet amor,
 ¿que me'n donarieu beure?
 —Venint de les meves mans
 no la'n trobarieu fresca.

—Venint de les vostres mans
 jo'n pendria una roseta.
 —Entreu-ne dintre de l'hort,
 vós mateix aneu-la a pendre.

—¿Com voleu que hi entri jo
 si els vostres ulls m'endardeixen?
 —Entreu-hi com de porter,
 amb els ulls baixos en terra.

¡Si la mare ho sapigués,
 que està dalt de la finestra,
 que me n'està vigilant,
 que no'n caigui en cap baixesa!

—De mi no'n tingueu temor,
 de mi no'n tingueu temença;
 tan segura n'esteu vós
 com el llop amb les ovelles.

Cançó amorosa, recollida a Barcelona per En Joan Amades amb la col·laboració del músic En Joan Tomàs, de boca de Na Teresa Gelats. Il·lustrada pel nostre amic i consoci N'Antoni Gelabert, Director de l'Acadèmia «Arts».

L'estil poètic en què està composta aquesta cançó, junt a lo inspirat de la seva tonada, fa que tingui un gran sentit de bellesa. En recollir-la, havent-nos semblat que la lletra era incompleta, vàrem fer algunes indagacions per mirar de completar-la. Entre tres diferents persones que la coneixen i que separadament ens l'han dita, no hem pogut reunir de la lletra res més que lo transcrit.

C.D.F.S.-A.B.P.
 Barcelona

El servei municipal de les aigües de Montcada

La visita a les instal·lacions i obres per a la conducció de l'aigua de Montcada, celebrada el dia 25 del mes passat, constituï una de les visites més instructives que poden fer-se. Res té d'estrany. Tot això del cabal d'aigua de Montcada, propietat de Barcelona, que els ciutadans hauriem de saber fins en els més petits detalls lo que significa i lo que costa, pot dir-se que és totalment desconegut dels barcelonins. El seu conjunt és una obra ciutadana importantíssima que hauria d'atraure l'atenció del poble. L'aigua de Montcada és la que més preferim, però del seu origen generalment no se'n coneix res. D'aquí que el fer-hi una visita havia d'ésser molt interessant, i així va entendre's, ja que ens hi coblàrem unes 70 persones.

Com a resultat de lo que hi vegérem i de les clares i amables explicacions que ens hi va donar l'Enginyer Cap de Divisió En Joan Sitjes, més lo que hem pogut consultar en documents oficials, farem una lleugera narració de lo que és el servei municipal de les aigües de Montcada, puig creiem que val la pena de parar-hi un xic l'atenció.

La mina de captació de l'aigua està emplaçada a la vora dreta del riu Besòs, travessant son jas, i s'esbadia en varis ramals en l'aigua-barreig d'aquest riu amb el Ripoll. En conjunt té uns 2,350 metres de galeries de captació i conducció.

Aquesta mina acaba en el punt conegut per «Reixagó», al peu de Montcada. Allí l'aigua es reparteix en dues parts iguals: una, de propietat particular, és la que dona origen al Rec Comtal, que va seguint al descobert i es destina al regatge, anant a parar, la sobrerera, al port, prop del Pla de Palau, després d'un recorregut d'uns 13 kilòmetres; l'altra part és la que correspon a la ciutat de Barcelona.

Fins al mes de novembre de 1914, el servei d'abastiment d'aigua de Montcada es prestava en la següent forma:

El cabal d'aigua procedent de la mina de captació que pertany a la ciutat venia per una antiga mina, que fou construïda l'any 1825 i que té 10,100 metres, fins al repartidor nomenat de «Jesús», enclavat al mig de l'illa formada pels carrers de Claris, Roger de Llúria, Aragó i Consell Cent.

D'aquest repartidor n'arrenquen les cinc tuberies principals de distribució de l'aigua pel casc antic, alimentant-se la Barceloneta mitjançant una altra tuberia que surt directament de la mina; a més ne surten, també directament, dues més per al servei d'algunes fonts de les barriades de Sant Martí i de Sant Andreu.

El conjunt d'aquestes canonades forma una xarxa no tancada de uns 30 kilòmetres de longitud, dels quals quelcom més de la meitat

corresponen a canonades de planxa asfaltada i els demés a tubs de terrissa.

D'aquesta xarxa passava l'aigua als 40 repartidors establerts en distints emplaçaments, i d'ells, mitjançant els ramals particulars, a cada un dels punts de consum. L'aigua de Montcada abastava uns 1,250 edificis i 117 fonts públiques, que exigien, en conjunt, un cabal aproximat de 10,000 metres cúbics diaris.

Com que l'alçària sobre el nivell del mar del repartidor de Jesús és de 23'80 metres (no podia tenir-ne més, puig l'aigua venia rodada des del seu origen, que té una altitud de 26'56 metres), per a pujar l'aigua als dipòsits domèstics era precis bombar-la.

Aquest era en síntesi el servei antic, que va haver-se de sospendre per les antihigièniques condicions que reunia. La mina de conducció està completament atrotinada; passa per sota de clavegueres i grups d'edificacions, filtrant-s'hi sovint les aigües brutes. Era un servei vergonyós per a la ciutat, que 's tolerava només perquè la quasi—millor sense quasi—totalitat dels ciutadans ignoraven l'existència de semblant padró d'ignominia. Sembla un miracle que no s'hagués desenrotllat abans una epidèmia més sinistre encara que la que va segar tantes vides precioses l'any infestat de 1914 i que va obligar a tancar l'aigua de Montcada, la més estimada dels barcelonins.

Quan s'enllesteixin els treballs que s'estan executant per al restabliment del servei interromput, aquest es prestarà així:

L'aigua rodada seguirà per la mateixa mina antiga des del seu origen fins al solar de la «Trinitat», situat entre la carretera de Ribes (k. 7'100) i el Rec Comtal. Però aquest tros de mina, que té 2,791 metres, ha sigut convenientment revestit de ciment armat, lo que'l posa en perfectes condicions d'ésser aprofitat per al servei d'aigua potable.

El solar de la «Trinitat» fou adquirit a darrers de l'any 1891 per a emplaçar-hi l'instal·lació elevatòria destinada a l'Aqüeducte alt, del que després ne parlarem; abarca una superfície de 25,262 metres quadrats. El portal d'entrar-hi per la carretera de Ribes és la reconstrucció del que existia en un dels edificis de l'antiga Ciutadella i el reixat de ferro és el que hi havia abans a la façana principal de Cà la Ciutat.

En el recinte de la «Trinitat» s'hi han construït cinc edificis; més endavant se n'hi construiran tres més.

Els construïts són: La casa de màquines per a la primera elevació, caseta de comportes que dona accés a la mina antiga, magatzem, casa del guarda i local per als transformadors d'energia elèctrica.

Els que hi ha en projecte són: La casa de màquines per a la segona elevació (que no's construirà mentrestant no's realitzi el projecte de utilització de l'Aqüeducte alt), una torra d'aigua per al servei del solar i un petit edifici per a instal·lació meteorològica i despatax.

G.D.R.S.-A.E.P.
Barcelona

A l'altra banda de la carretera i a la part baixa de la muntanya s'hi observa el dipòsit de primera elevació de 10,000 metres cúbics de capacitat, del qual, per ésser enterrat, se n'aprecia solament el perímetre i els dos edificis annexes al seu servei.

La planta del dipòsit és rectangular, té uns 70 metres de llargada, per uns 48 d'amplada i queda partit per un mur transversal, o sigui en sentit de la menor dimensió, en dos compartiments, la qual cosa permetrà la seva inspecció i neteja sense interrompre per això el servei. L'altitud d'aquest dipòsit sobre el nivell del mar és de 50 metres; l'alçària màxima de l'aigua que hi pot haver és de 3'50 metres.

Sobre la coberta, que és de formigó armat, sostinguda per pilars del mateix material, hi ha d'haver una capa de terra de mig metre, per a mantenir a bona temperatura l'aigua en el dipòsit.

L'aigua entrarà a cada compartiment pel costat oposat al de sortida, havent-hi tres embans transversals que obligaran a sortir la que primerament hi hagi entrat, evitant-se el llarg estancament de la mateixa aigua en el dipòsit.

En arribant l'aigua per la mina antiga de conducció, — revestida com hem dit de ciment armat, — al solar de la «Trinitat», la caseta de portes la posa en comunicació amb la bujola d'aspiració de les bombes instal·lades a la casa de màquines, quals bombes impulsaran l'aigua als dipòsits de primera elevació, passant per una tuberia de 400 mil·límetres de diàmetre interior, col·locada dintre l'Aqüeducte alt en un recorregut de 200 metres.

Del dipòsit de primera elevació en surt una tuberia que va a empalmar a poca distància amb la de ciment armat que, protegida per una galeria visitable, conduirà l'aigua a la nova xarxa de distribució.

Aquesta galeria protectora, que té 1'40 metres d'amplà per 1'80 d'alçada i és de formigó, arrenca de l'Aqüeducte alt, segueix per la carretera de Ribes fins a l'entrada de Sant Andreu, on es desvia per la carretera de Cornellà a Fogàs de Tordera, seguint pels carrers d'En Bartirina, Concepció Arenal, Travessera, Lorenzale, Joan de Peguera, Finestrat i Xifré a tocar amb el de Provença. Fins aquí arriba la tuberia de ciment armat, que en aquest punt empalma amb la de fundició.

La longitud total de la galeria és de 5,260 metres, comprenent-s'hi el tros transversal de 38'75 metres corresponent al carrer de Provença, que serveix per a comunicar la galeria amb el solar que en aquest carrer hi posseeix l'Ajuntament. En aquest punt hi ha el pas per a entrar a la galeria.

La tuberia de fundició va seguint, a una profunditat aproximada de dos metres, per tal de que es mantingui més fresca l'aigua, fins al Portal de l'Àngel, on comencen les ramificacions per l'Interior i la Barceloneta, formant la veritable xarxa de distribució. Així quedarà restablert, millorant-lo notablement, tot el servei antic d'aigua de Montcada.

Fins aquí hem parlat només de l'aigua procedent de la mina de Montcada; hem de dir quelcom ara dels pous d'alimentació suplementària.

Quan no abasta l'aigua que surt de la mina, aleshores entren en funcions aquells pous, emplaçats al marge del riu Besòs i en un recinte molt ben acondicionat, amb tots els serveis necessaris, com casa de màquines i calderes, bombes, etc.

Aquests pous, que són tres, no són pas fets d'ara; van ésser construïts en virtut d'un acord de l'Ajuntament de 19 de febrer de 1878, per a remeiar els efectes d'una gran secada que hi havia per aquell temps.

L'aigua extreta dels pous és impel·lida cap a la mina de conducció per ajuntar-se amb la que procedeix del «Reixagós». Entre l'una i l'altra pot reunir-se un cabal considerable.

Quan es realitzi el projecte d'utilització de l'Aqüeducte alt, per a dotar d'aigua de Montcada les zones de l'Eixample i pobles agregats, s'haurà de pujar l'aigua fins al punt més elevat de l'Aqüeducte, sobre el pont de tres ulls que hi ha a Vallcarca, no gaire lluny del viaducte que s'està construint per a unir aquella barriada amb l'Avinguda de la República Argentina. Allà dalt hi haurà el dipòsit de segona elevació, a una altitud de 100 metres sobre el nivell del mar.

L'aigua s'hi emmenarà des del solar de la «Trinitat» mitjançant un servei de bombes molt potents que s'instal·laran en dit solar, on ja hi ha destinat l'espai per a construir-hi l'edifici corresponent quan es tracti d'ampliar l'abastiment d'aigua de Montcada per tots els indrets de la ciutat.

Un altre punt interessant falta consignar encara. La mina que porta l'aigua des del «Reixagós» al solar de la «Trinitat», per la seva grandària permet circular-hi un cabal de 70,000 metres cúbics. Aquesta circumstància és molt important per a un futur augment de cabals. A més, la mina vella que segueix fins al repartidor de Jesús, que no ha de servir per a la conducció d'aigua potable, queda disposada per al desguàs, de manera que les grans aflüències d'aigua que esdevenen en èpoques de pluja podran ésser emmenades cap a Ciutat i servir, pel manco, per a regar o neteja de clavegueres.

Tot aquest conjunt d'obres per al servei de l'aigua de Montcada representa un cúmul tal d'estudis i de treballs i de problemes solucionats i de dificultats vençudes i de milions invertits, que la imaginació, esforçant-la, quasi arriba a mostrar-se esquerpa per a poder-se'n formar una idea. Fa anys que dura, molts anys, i encara no 's veuen, de lluny, traces de que s'acabi aquesta obra immensa — diríem infinita — d'estendre per tots els àmbits de la Ciutat la cobejada aigua que de terres enllà ens porta silenciosament, en ses entrayes d'arena daurada, el riu Besòs, tan quiet, eixut i reposat que en apariència roman quasi sempre...

C.D.H.S.-A.B.

Un jorn vindrà... que potser això deurà acabar-se. Mentrestant, reptim des d'aquí les gràcies a l'Enginyer senyor Sitjes per la sol·licitud amb què va satisfer els nostres desitjos de conèixer alguna cosa del servei municipal d'aigües.

I al regidor senyor Gardó, estimat consoci nostre, a qui devem totes les facilitats trobades per a la consecució dels nostres propòsits referents al particular, ja sap que en aquesta casa se'l vol i que se li agraeixen tots el seus obsequis.

SEBASTIÀ GIRALT.

ELS INSECTES

XI

Com cacen

DUES divisions poden fer-se dels insectes en lo que fa referència a la seva manera de nutrició: els herbívors i els carnívors, o sigui els que s'alimenten de vegetals i els que ho fan amb carn. Els d'aquesta segona divisió han d'ésser necessàriament caçadors per a procurar-se la vida.

A tal efecte la Natura ja els ha dotat d'eines i armaments per a poder atacar aquells animals que constitueixen el seu aliment; mes com que tant dret tenen els uns a matar com els altres a defensar-se, obeint tots a l'imperiosa necessitat de viure, així també ha proveït an aquests darrers de defenses proporcionades, entaulant-se amb aital motiu feres i crudels lluites (recordi's ço que sobre aquest punt ja dèim en un anterior article). Quasi tots els insectes caçadors estan dotats d'algun orgue que els facilita la seva tasca, com per exemple: punxons, parpals, ganxos, tenalles, serres, gafes, etc., que constitueixen un veritable arsenal, lo mateix utilitzat per a l'atac que per a la defensa, i sovint també per al treball.

Un dels molt curiosos mitjans de defensa a què sovint apel·len alguns insectes al ser agafats, és el curiós fenomen nomenat en zoologia «autotomia evasiva», això és: la propietat de dependre's d'un orgue per salvar el reste del cos, practicant així la vella teoria de sacrificar la part per salvar el tot. Una llagosta, al ser agafada d'una pota, o d'una ala, es desprèn voluntàriament d'aquell orgue i fuig (aquest fenomen s'observa també en qualques crustàcs).

Molts coleòpters, al ser perseguits, desprenen per l'anus un líquid fètid i repugnant que empestifa, confon i mig asfixia el caçador, donant temps a la presa d'escapolir-se. Aquest tan singular i indecorós sistema de defensa és posat en pràctica, a més, per un gran nombre d'animals no insectes. La larva de l'*hidrophylus*, que és aquàtica, desprèn un líquid

semblant tinta que enterboleix l'aigua, passant així desapercibuda del seu perseguidor. Els petits hipis tenen el cos cobert de punxes. Molts coleòpters estan coberts per una cuirassa quitinosa que ls serveix de gran defensa al ser atacats. L'escarabata artiller desprèn un líquid càustic seguit d'una detonació que fa l'efecte d'un tret. Molts insectes, al ser perseguits, apel·len a l'astúcia i fan el mort, segurs de que el seu enemic res ha de fer-los, tota vegada que no s'alimenta de carn de cadàver, sinó de carn fresca.

Un dels més singulars caçadors és el *gryسوبus*, la larva del qual s'alimenta dels suc dels pugons. Caça un animalet d'aquesta mena i li xucla tota la part líquida (molts són els insectes que solament se nodreixen de la sang i altres suc dels insectes). Extret el líquid i restant-ne sols la pell i la part pastosa, es tira damunt del cos les despulles de la seva víctima. Aquest extravagant costum, que recorda els pells roges d'Amèrica, que també tallen la cabellera a totes les seves víctimes, posant-se-les al cap, motiva que després d'algun temps esdevinguin quasi bé impossibles d'identificar, puig la fila que fan amb la pesada càrrega dels seus trofeus al damunt és tan extravagant i sobretot tan variada, que a més d'un naturalista li ha costat cavilar i observar molt amb el microscopi abans no s'ha pogut fer càrrec de l'animal que examinava.

La mosca dragó, que se la veu volar per damunt dels estanys i aigües corrents en els dies de bon sol, és un gran caçador. Dotat d'una voracitat sense límit, enxampa tot volant tants insectes com troba i se'ls cruseix. És el vertader terror dels petit insectes que volen per damunt l'aigua. La seva larva, que és aquàtica, té una particularitat curiosa; és també molt voraç i està proveta d'unes formidables maxelles, les que li donen un aspecte de drac o bèstia fera; com que els insectes que caça fugirien d'ella de tres hores lluny, la Natura, prevenint-ho, ja l'ha dotada d'una membrana plegable, que estén a voluntat per damunt de les maxelles i de tot el cap, fent l'ofici d'una careta, com així ja se la denomina en Entomologia. Tapat el cap amb la careta i dissimulada la seva monstruositat, s'acosta cautelosament al bitxo del què vol fer-ne presa, el qual, sense sospitar res, es troba quan menys ho pensa pres en les maxelles d'aquell draga insectes que no's veu mai tip.

Segurament que el personatge més especial dintre de la cinègètica hexapòtica és la formiga lleó, aquest insecte que ben mirat no és tal, sinó la larva del tan conegut espiadimonis. Però en lloc d'ésser una cucu com en la generalitat d'espècies, és tot un altre insecte, amb les corresponents sis potes i sense cap punt de semblança amb la seva forma definitiva, ja que té molta similitud amb la formiga. Al cap hi té un orgue com una mena de pala, que és l'eina o arma amb què se l'ha dotat per a guanyar-se la vida. Neix sempre a la vora de l'aigua, on també sempre habita. Amb la pala que té al cap fa a la sorra un clotet de la forma d'un embut. De la sorra que extreu del clotet ne fa una pila a tot el volt del mateix, i se

situa en el fons de l'embut, amatent i a l'aguait, esperant que's despen-
gui algun granet de sorra, ço que serà la senyal de que algun insecte passa
per la vora, en qual cas el nostre caçador es llença precipitadament fora
el sot i amb la seva pala li aboca ràpidament una veritable pluja de sorra,
deixant-lo quasi bé enterrat i, naturalment, mort. La pobre formiga lleó
devegades s'ha de passar dies i més dies, esperant que qualche desgraciat
tingui la mala pensada d'anar a passejar pels volts del seu cau, per a
poder fer un regular àpat. A la millor passen setmanes i fins mesos i el
desitjat manà no arriba; la pobre formiga ballant els goigs de Sant
Prim ha de passar tot l'estiu, i en venint la tardor sent la necessitat de
fer-se el capoll. Aleshores comença de treballar amb tot el seu dalit,
construint camins, passadissos, galeries i altres combinacions, no amb
l'objecte de fortificar-se com algú suposaria, sinó per treure una bona
suor, amb la qual se li van adherint al cos els minúsculs granets de sorra,
que amalgamats amb la suor arriba a formar-se-li com una mena de
crosta, que és el seu capoll, en l'interior del qual s'ha d'efectuar la me-
ravellosa mutació que converteix la lletja formiga en un virolat i elegant
espiadimonis.

JERONI PICORNELL.

XIV ANIVERSARI

Ara fa catorze anys que va crear-se la nostra secció d'Excursions.
Celebrem-ho, amics, celebrem-ho. Són catorze anys que hem viscut amb
el nostre cor amarat d'un pur ideal, sense ambicions ni pedanteries, ins-
pirant-nos solament en l'amor que sentim per la mare Naturalesa, ja en
la seva forma nua: arbres, terres, agües, roques, panorames plens de
bellesa, ..., ja en els diferents caires particulars amb què s'ofereix als ulls
de l'observador: poblats, monuments, records històrics, llegendes, el
parlar de la gent, els seus costums, les seves corrandes, ...

Lo menys que podem fer amb ocasió del nostre Aniversari, amics,
és aplegar-nos en íntim àpat on brindar amb el natural entusiasme per
la prosperitat de la nostra obra.

A veure si podem reunir-nos-hi forces. Els detalls els donem en el
programa.

NOTES

Tal com teníem anunciat, el dia 18 de setembre va efec-
tuar-se la sessió pública de l'Esbart folklòric, primera de les
que ens proposem celebrar a l'objecte de donar a conèixer els
materials folklòrics fruit de les nostres investigacions i res-
plegues.

En dita sessió va llegir En Sebastià Giralt una rondalla
popular, recollida de llavis del seu pare, titulada *Joan de l'Os*,
que va ésser escoltada amb gust per tota la concurrèn-
cia. Després va explicar les frases proverbials «On tens el
nas, que tot són galtes?», «Diga-li atxa» i «De Llevant o de
ponent, de la dona siguis parent», destinades a veure la llum
en la col·lecció que estem publicant.

Finalment, el senyor Amades presentà algunes cançons
inèdites del seu recull. La propera sessió d'aquesta mena la
celebrarem el dia 9 d'aquest mes, a la que poden assistir-hi
totes les persones que ho desitgin.

En el NOTICIARI passat se'ns va lliscar una errada de caixa
que volem aclarir per deixar les coses ben sentades. A la pla-
na 214, a l'horari de l'excursió a Manresa, l'hora de reunió
davant la fonda de Sant Domingo, per a dirigir-se en tartanes
a Sant Benet, que se senyala per a les 9, havia de dir a les 8. A
continuació hi manca una altra ratlla dient que a les 9 s'arri-
bava a Sant Benet.

L'excursió col·lectiva a Manresa i a Sant Benet de Bages,
anunciada per al dia 15 del mes passat, ens va omplir de goig
a tots els que vàrem assistir-hi. El nostre amic senyor Escu-
sol s'ha encarregat d'escriure'n la ressenya, que publicarem
tan aviat com sigui possible. No podem estar-nos, per aixó,
d'avançar que els principals elements del Centre Excursion-
nista de la Comarca de Bages, en primer lloc el seu erudit
president, Mossèn Josep Guitart, van acompanyar-nos per
tot arreu, il·lustrant-nos amb les seves amabilíssimes i entu-
siastes i sàvies explicacions, que de tot cor els agraïm.

Els elements de la nostra secció, com els de tot nucli ex-
cursionista ple de vida, és natural que no's limitin únicament
a fer les excursions fixades en el programa de cada mes. Amb
freqüència, preparades o improvisades, mercès a la relació
íntima que hi ha entre els nostres consocis, s'organitzen sor-
tides diverses, algunes d'elles verament magnífiques. Gene-
ralment no'n donem compte. Sols ho fem quan se tracta de
les més importants. Una d'aquestes és la que sis dels nostres
amics efectuaren els dies 25 i 26 d'agost darrer a les belles
contrades de Núria i Puigmal Tenim en cartera l'inspirada
ressenya que un d'ells n'ha escrit, la que donarem a l'estampà
així que l'espai ens ho permeti.

Hem rebut de l'«Arxiu d'Etnografia i Folklore de Cata-
lunya» la seva publicació *Estudis i Materials. Vol. 11. Curs
de 1916-1917*, que conté la ressenya de les conferències orga-
nitzades per l'«Arxiu» durant el Curs passat, els qüestionaris

C.D.H.S. - A.E.P.
Barcelona

Librería, Imprenta y Casa Editorial

DE

J. Ruíz Romero

Sucesor de J. BASTINOS

PELAYO, 52 :: Apartado 513 : Teléfono A. 4819 :: BARCELONA

Este establecimiento es uno de los más antiguos e importantes de Barcelona y de España :: En él se hallan de venta toda clase de obras de 1.ª y 2.ª Enseñanza, científicas, literarias, de medicina, etc.

Trabajos de imprenta de todas clases
Prontitud, esmero y economía

CASA CASELLAS

— CASELLAS I C.^a —

ARTICLES DE FOTOGRAFIA

Aquesta casa té montat un laboratori on els aficionats hi trobaran un extens servei en tota mena d'operacions fotogràfiques

SANTA AGNA, 4 (prop de la Rambla)

Tallers fotogràfics: **Barberà, 28**

Telèfon 2220-A

BARCELONA

VACANT

FABRICA DE CAPSES
DE CARTRÓ

Vda. de JOAN RABASEDA

DIPUTACIÓ, 162

- Telèfon: A 1302 -

BARCELONA

Capses de fusta

Forratge mecànic de cartró

Mostraris

Capses plegants, desmontables, etc.

D.H.S. - A.E.P.
Bate lora

EL FARO

Hospital, 127 : BARCELONA

Almacenes de Sastrería a medida
Ropas confeccionadas para caballero y niños.
Camisería : Corbatería : Géneros de punto.
Gorras, Sombreros, etc., etc.

ECONOMIA VERDAD

PRECIO FIJO